

TANKER OMKRING CHINA-KRISEN

AV ARNE TILTNES

De to-tre siste år har sett utviklingen av et drama i det fjerne østen av usedvanlig art. Chinas kommunister, som har ligget i åpen, væpnet konflikt med nasjonal-regjeringen siden 1927, har etter hvert fått overtaket, og nå er hele det kinesiske imperium, bortsett fra Formosa, i deres makt, eller iallfall i kommunistblokkens makt.

Konsekvensene er overveldende og på ingen måte erkjent ennå av de fleste. Enten det er politisk eller militært svinger ennå nålen fram og tilbake, og ingen kan avlese hvor balansen er. For F.N. er de skapte problemer ytterst vanskelige og pinlige og ennå fullstendig uløste. Imens trues hele Østen av kommunistisk fremmarsj.

For misjonsarbeidet er begivenhetene ikke mindre dramatiske og katastrofale. Verdens største misjonsmark er stort sett satt ut av funksjon. Ikke så meget på grunn av borgerkrigen, den er vi vant med i China de senere årtier, men på grunn av kommunistenes stilling til kristendommen og vest-maktene. Tusener av misjonærer har forlatt sine arbeidsplasser, en hel del misjoners og kinesiske kirkers administrasjonsapparat kan ikke fungere lenger, og utallige misjonsstasjoner og institusjoner er ødelagte, eller rekvirerte, eller «over-tatt» av de nye herrer.

I Manchuria og Nord-China, hvor de røde har vært ved makten lengst, kan de gjenværende misjonærer så å si telles på fingrene. I de sentrale deler av landet er bare få tilbake, og de fleste av dem søker nå å komme seg vekk. I Vest-China er det ganske mange ennå, og arbeidsforholdene har vært rimelige og til dels gode. Men også der strammes det til etter hvert som siviladministrasjonen kommer i sving, og flere og flere av misjonærene vil reise.

Noen misjonærer er drevet vekk med makt, men de fleste er reist av seg selv. De som ble lengst under rød okkupasjon, fant seg selv

etter hvert «arbeidsledig», isolert, nærmest fange i sitt eget hus, eller rettere rom i huset. Deres kristne ba kanskje om ikke å få besøk av dem i hjemmene, — for etter et slikt besøk fikk de alltid et annet «besøk», ubehagelig og plagsomt. Det tjente da ikke lenger noe formål å bli på sin post.

Noen misjonærer er drept, fengslet, mishandlet, men pålitelige opplysninger mangler stort sett. Og de misjonærer som heretter kommer ut fra China, kan vi ikke vente å få stort ut av, annet enn det gode som kan være å si om de nye herrer. For de røde er alltid flinke til å lukke munnen på dem som har vært i deres makt. Vedkommende misjonær har kanskje måttet stille en garantist for seg for å få utreisettillatelse f. eks., og denne venn vil man ikke risikere å sette i vanskeligheter.

De kinesiske menigheter har som oftest hittil kunnet fortsette med sine faste gudstjenester og møter, iallfall søndag, mens all annen virksomhet gradvis vanskeliggjøres eller forbys. Et stadig brukt middel mot virksomheten er en helt urimelig beskatning. De fleste menigheter har nok mistet sine kirkehus.

Det lønnede presteskap oppløses også etter hvert. Ingen mann skal leve av en mottatt pengelønn, de kinesiske prester skal gjøre et kroppsarbeid og leve av det, og menigheten kan de bare ta seg av «på overtid».

Somme kristne ledere har «gått under jorden», andre kjemper tappert og åpent for sin og kirkens rett, atter andre er gått inn for den nye ideologi, og for Peking-regjeringens krav om å stille kirken til marxismens tjeneste. De som fører an i denne sistnevnte flokken, er først og fremst noen K.F.U.M.-ledere og andre fremtredende menn fra National Christian Council i Shanghai. Medlem av Verdenskirkerådet, Dr. Chao, er en av dem.

En misjon som China Inland Mission har en stor del av sine folk i Vest-China ennå. Enkelte andre misjoner har også anbrakt noen av sine arbeidere der, eller på Formosa. Mange holder også fremdeles noen få utsendinger i Hong Kong. Likeså er en del China-misjonærer, særlig unge, overflyttet til andre misjonsland, Japan f. eks. Men det store flertall har måttet reise hjem. Spesielt som China-misjonærer er de blitt «arbeidsledige». Det gjelder flere tusen.

Slik er denne hedningemisjonens største katastrofe, — så skjebnesvanger enten vi tenker på den innfødte kirke, misjonsselskapene eller misjonærene personlig.

Så sitter vi igjen med atskillige bekymringer, vi spør litt engstelige hva utgangen skal bli på alle disse problemer. Og vi har tid til ettertanke.

Virkelig bekymret burde vi jo ikke være. Utgangen blir som Herren vil og som han leder. Han sitter enn for styret og er så vis en mann. Vi har rett til å kaste også disse byrder på vår Mester og finne hvile for våre sjeler.

Men der er også menneskelige faktorer som vi har å regne med, og som vi skal holde for øye. De hører til vår side av saken.

Tenker vi så særlig på den kinesiske kirkes fremtid, er det to ting jeg vil nevne. Først arten av de nedbrytende krefter som er satt inn mot kirken, og hvor lang tid de får virke. Dette vil jeg ikke komme nærmere inn på i denne artikkel. Vi kjenner disse krefter nokså bra fra Øst-Europa, og de er de samme i China. På den ene side maktbud og forfølgelse, og på den annen lokking med hyrdetoner og smigrende løfter. Den siste metode er den farligste. Og den overenskomst med Peking-regjeringen som mennene fra Shanghai, og noen få andre, har inngått på kirkens vegne, selvbestaltet, er ikke et kompromiss engang, men en kapitulasjon. Faren for oppløsning innenfra er stor.

Men det er en helt annen ting jeg ville komme litt nærmere inn på. Den ting nemlig at krisens utgang for den kinesiske kirke vil i høy grad avhenge av den grunnvoll som er lagt, arten av det arbeid misjonene har nedlagt i årene som gikk. Er det bygd på fjell eller på sand? Og med hva slags materiale? Nå bryter vannflommen på og vinden blåser. Det er en prøvens dag. Og vi har tid til ettertanke.

Jeg vil ikke komme inn på misjonærens gudsfrykt og arbeidets art i så måte, hvor viktig det enn kan være. Det jeg tenker på, er den misjonsmetodiske side først og fremst, dernest også delvis den teologiske.

China-misjonærene kan vi dele i tre grupper. Først en liten gruppe av *formynder*-typen. Noen som gjennom hele sitt misjonærliv må fortsette å holde alle tøyler fast i sin egen hånd, og som selv gjør alt det som skal gjøres. De er helst gudfryktige folk som ofrer seg et helt liv, kanskje på ensomme poster. Men det gror ingenting omkring dem. For klimaet er ikke kinesisk, men det som er typisk på misjonærens hjemsted, det kan være Skottland f. eks. Skikkene på misjonsstasjonen skal være skikkene fra landsbyen der i hjemlandet.

Disse misjonærene har ikke klart å avskaffe forrige århundres koloni-mentalitet, og rent ubevisst kan de være full av hvit rasestolthet. De har ingen kinesiske medarbeidere, for ingen ble god nok. Har de stor innflytelse i sitt misjonsselskap, går det smått med utdannelse av kinesiske medarbeidere, og kirkens selvstyre. Det har heldigvis vært få slike misjonærer av ren type, men mange kan ha hatt en liten alen av samme stykke. Selv om vi i China i så måte har vært heldigere stillet enn somme andre misjonsland, hvor «massa», «sahib» og «far og mor»-mentaliteten har fått holde seg altfor lenge. Klimaet i verden er for lengst altfor barskt for den slags.

Kristendom i China forsøkt grunnlagt etter slike misjonsmetoder må vi dessverre frykte for vil dø ut i denne tiden, især hvis krisen blir langvarig. Det er forferdelig når en misjonær etterlater seg vesentlig bare et stort tomrom.

For det annet er det en liten gruppe av en helt motsatt type. Det er vanskelig å gi gruppen noe navn. Men de er helst å finne på sentrale steder. De er mer katolske enn paven, dvs. de er mer nasjonalistiske enn kineserne selv. De puster villig til glørne under nasjonalstoltheten, og ber ofte om unnskyldning for både misjonenes og den hvite rases fortid. Alt før har vært dårlig stell, men nå skal det bli en annen sving på det. En bedre kristendom skal blomstre fram i Østen. Teologisk er de helst av den liberale retning, og deres kinesiske disipler går ofte lenger enn mesteren både i teologisk radikalisme og annen revolusjonær ideologi. De kjenner ikke annet evangelium enn det sosiale, og den kinesiske kirkes selvstyre hevdes, ikke som et middel mellom andre, men som det første og største mål i seg selv. Retningens folk fører ofte det store ord på konferanser og kongresser, og finnes ofte mellom «the big shots».

Hva utgang på krisen i China der blir for denne retnings vedkommende, behøver vi egentlig ikke å spørre om lenger. Det er allerede nokså klart. Retningen er gått inn for «samarbeid» med Pekingregjeringen, etter den oppsatte «overenskomst» stiller de både seg selv og kirken til tjeneste for «det nye folkedemokrati». Marxismen skal både læres og forkynnes gjennom kirkens organer. Sambandsstatene og andre «imperialister» skal fordømmes og motarbeides. I denne aksjonen er der naturligvis også en og annen av andre retninger, men de førende er av den gruppe vi her har søkt å karakterisere.

Så er det bare å håpe at mange menige kristne hører Overhyrdens røst, og ikke følger disse falske hyrder. Selv om de kommer fra de gamle hovedkvarterer i Shanghai.

Endelig har vi den tredje, og Gud skje lov, store gruppen misjonærer og misjonær som har arbeidet etter rimelig sunne metoder. *Samarbeids*-gruppen kunne vi kalle den. Tenker vi på misjonsmetodene omfatter den tyngden av arbeidet i China. Men teologisk er ikke stillingen så god. Liberal teologi har hatt en uhyggelig bred plass i misjonsarbeidet der øst.

De fleste misjoner har etter hvert bygd sitt arbeid mer på kinesiske medarbeidere enn på misjonærer, og utdanning av slike har vært noenlunde sørget for. Hva angår å selvstendigjøre den kinesiske kirke, så er der selvfølgelig ikke noe ensartet preg over bildet. Somme har gått litt for fort, flere har vært noe sene, men de fleste har i noenlunde rimelig tid bygd ut det kirkesamfunn de var kommet for å skape.

Og nå er prøvens dag. Utfallet av prøven vil først bli kjent i fremtiden, men noe av dette utfallet ligger allerede i fortiden, i de siste årtiers misjonsarbeid, den praksis, de intensjoner og den ånd som har båret det. Og ikke minst om de kristne er blitt lært å stå på egne ben, bære ansvar, og lært å ferdes i Guds hus, som er den levende Guds menighet, sannhetens støtte og grunnvoll.

Og her er et forhold jeg vil særlig gjøre merksam på. Når stillingen under det nye styres trykk blir den at kirkens og menighetenes administrasjonsapparat ikke fungerer, det lønnede presteskap

heller ikke, hva så? Da ropes der på lekmannen. Da er det en livsbetingelse at der er så mange menige kristne som mulig i menighetene som kan gjøre en eldstes, diakons eller evangelists gjerning, frivillig, som kan samle de troende, så mange eller få som det er mulig, og der hvor de kan samles, i hjemmene, i skoger eller huler. Lykkelig den China-misjonær i denne tiden som har etterlatt seg en stab av dyktige varmhjertede lekfolk, slike som kan vitne om sin Herre, og være små hyrder for sine medkristne. Her vil i høy grad kampen bli avgjort for kristendommens sak under den krise som nå utvikler seg i China.

Tenker vi så for det annet særlig på misjonene og fremtiden, er det noen synspunkter jeg vil gjøre gjeldende.

1. Så lenge kommunistene rår i China blir der ingen sjanser for arbeid ved utenlandske misjonærer. De fleste er alt ute, og det er bebudet at resten skal være over grensen i løpet av ett til to år. Vi har ingen grunn til å tro noe annet. Det nåværende styre er helt Moskva-rettet, og et skifte over til titoisme vil ikke gjøre noen forskjell hva utenlandske misjonærer angår, selv om de kinesiske kristne kanskje kunne få litt lettere kår.

2. Jeg er overbevist om at så snart China igjen har et fritt demokratisk styre, blir misjonærene ønsket velkommen med åpne armer. Det kinesiske folk er ikke kommunister, og jeg tror ikke de blir det heller.

3. Når misjonærene kommer tilbake til et fritt demokratisk China, vil de finne igjen mange, jeg håper de fleste, menigheter og kristenflokker. De vil dukke opp fra undergrunnen og fra katakombene, — de har overvintret. Der vil bli gjensynsglede og jubelfester. Men de vil også finne en del steder hvor alt synes utdødd, avsvidd.

De vil også komme opp i et stort og vanskelig problem: de kristne som ble kommunister eller samarbeidet med det nye styre. Altså røde og stripete. Det problem vil komme til å kreve både visdom og kjærlighet.

4. Under en slik ny arbeidsdag i China vil oppgaven til å begynne med først være et friskt evangelisk innslag. Misjonærene må komme med en fylde av Kristi velsignelse, — til fornyelse av kristen-

liv, og gjenforening med hele Kristi menighet etter isolasjonen og de tunge trengselsår. Dernest, og som noe permanent av største viktighet, utdanning av ledere. Når så langt lir, vil den kinesiske kirke være så temmelig ribbet for prester, forstandere, evangelister og andre ledere. Mange vil være gamle eller døde, mange vil være drepte eller omkomne, andre vil ha sviktet eller gjort seg umulige på en eller annen måte. Misjonene vil måtte sette svære krefter inn for å føre den kinesiske kirke gjennom en slik krise.

5. Jeg går ut fra at det aldri mer blir så mange misjonærer i China som det var. Tallet må innskrenkes. Det må arbeides vesentlig med «spesialister».

6. Forholdet mellom misjonen og kirken må bli et absolutt gjensidig forhold. Den kinesiske kirke må være selvstendig, men det må også misjonen være på sin måte. Den vei som somme misjoner var slått inn på, å stille misjonen og misjonærene under den kinesiske kirke, var hverken naturlig eller en lykkelig løsning. La det bli et gjensidig kameratskap mellom to selvstendige instanser.

Og det må bli enda mer samfunn mellom datterkirken derute og modermenigheten her hjemme. Selv om vi må være den mest givende, så kommer martyrkirken derute til også å kunne gi oss noe av verdi. Både folk og tanker og erfaringer kan utveksles.

China-situasjonen i dag gir oss også, for det tredje, en hel del å tenke på hva misjonærene personlig angår. Flere tusen misjonærer «arbeidsledige» er en alvorlig sak. Det er et kraftig memento til alle misjonærer, og de som tenker å bli det, og ikke mindre til misjonsselskapenes hjemmestyrker. I dag er det China, i morgen kan det være et annet misjonsland.

Verdenssituasjonen er i det hele blitt slik at det ikke nytter lenger, slik som før, å regne med å kunne være misjonær i fremmed land et helt liv. Innstillingen heretter må være *å tjene Herren*. Hvor, hvorledes og hvor lenge på hvert sted, om i China eller Norge, det er jeg villig til, og forberedt på, å ta etter som forholdene utvikler seg og som Herren leder.

Den gamle misjonsskolen, som utdanner folk *bare* til hedningemisjonærer, dens tid er forbi. Det vil være uforsvarlig nå å ta opp unge menn og kvinner og gi dem en utdanning som kvalifiserer ute-

lukkende for virke som hedningemisjonær. Før de er ferdige med sin lange utdannelse kan den vei være stengt som det var tanken de skulle gå. Og etter noen års misjonærliv kan de måtte vende tilbake til hjemlandet.

Slik som China-krisen understreker ting for oss, skulle jeg ville fremsette følgende punkter til overveielse:

1. Den som vil bli misjonær, bør innstille seg på å tjene Herren som yrkes-misjonær eller i forbindelse med en annen livsstilling etter som forholdene legges til rette.

2. Den som vil bli misjonær, må først utdanne seg i et fag, for en livsstilling, det han kan ha «å falle tilbake på». I konferanse med sitt misjonsselskap kan han dessuten få veiledning i hva som vil være det mest aktuelle i forhold til hans eventuelle misjonær-virke.

3. Misjonsselskapene gir så slike aspiranter et spesielt misjonær-kurs.

4. Noen misjonærer, som er skikket til det, bør bli mere bevegelige, også i den forstand at de kan overføres fra en misjonsmark til en annen, — og arbeide med tolk.

5. Både for å utdanne tolker, og med tanke på litterært oversettesarbeid, bør mange unge menn og kvinner fra misjonskirkene få lære seg norsk. De av dem som ble kristne personligheter, kunne da også besøke Norge. Der er allerede gode erfaringer i så måte, og det kan gjøres mer ut av det.